СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLII. Ч. 146. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 23 червня, 1934. VOL. XLII. No. 146. Jersey City, N. J., Saturday, June 23, 1934. THREE CENTS.

ПЛЯНУЮТЬ МАСОВЕ ПЕРЕСЕЛЕННЯ ФАРМЕРІВ

БЕРУТЬСЯ ЗА ДОПОМОГУ ПОТЕРПІВШИМ ВІД ПОСУХИ.

ВАШИНГТОН. — Адміністратор допомоги нуждарям, Гопкинс, заявив, що він уже має плян допомоги фармерам, що потерпіли від посухи. Гопкинс щойно повернувся з посушливих районів, де він, разом зі спеціяльними агентами, вияснив ту шкоду, яку посуха завдала фармерам. Гопкинс прийшов до висновку, що найліпшою формою допомоги потерпівшим буде переселення їх у райони більше продуктивні, де є оброблені фарми, що перейшли до уряду за неплачення бувшими власниками морґеджів.

Увесь фонд асиґнований конґресом на допомогу фармерам, що потерпіли від посухи, в сумі 525,000,000 долярів, буде вжитий на їх переселення й на допомогу розгосподаритися в нових районах. Переселені будуть не лише фармери, але і їх худоба. В деяких випадках худобу будуть збирати у великі череди, які перегнатимуть у ті райони, де можна знайти для них пашу.

В нових місцях переселення фармерів уряд буде організувати громадські конструктивні роботи, на яких даватимуть працю фармерам з оплатою 30 центів на годину й не менше 30 годин на тиждень. Адміністрація думає, що цим способом переселені фармери будуть мати гроші на початки нового свого розгосподарення. Переселеним фармерам на нові місця крім землі будуть видавати деякий ремамент, також трохи ріжної живности, а можливо й корови.

ХОЧУТЬ СТВОРИТИ НЕВТРАЛЬНУ РОЗЕМНУ КОМІСІЮ.

ВАШИНГТОН. — Думають, що президент Рузвелт утворить робітничу комісію (Нешенел Лейбор Борд) з трох невтральних осіб, себто з таких, що не належать ні до робітництва, ні до підприємців, але будуть відомими зі своєї праці в публичному життю. Ця комісія, вразі непорозуміння між робітниками та підприємцями, буде кликати трох представників від робітників і трох від підприємців для порозуміння.

Коли ті представники не осягнуть безпосереднього порозуміння, тоді комісія видаватиме своє рішення, що буде обовязувати обі сторони.

ВОЮЮТЬ ПРОТИ ФОРДА.

ВАШИНГТОН. — „Ріконстрокшон Корпорейшон" видала обіжник, у якому забороняється тим, що мають позички від неї, купувати вироби фабрик Г. Форда. Крім того федеральна радіо-комісія думає не поновляти дозволу на операцію тим радіо-стаціям, яких Форд уживає для реклями своїх виробів, а також для комунікації з ріжними своїми підприємствами.

Таке поступовання супроти Форда викликане тим, що він відмовився підписати кодекс „Найри".

ЗНАЙШЛИ СПОСІБ ВИРОБЛЯТИ ШТУЧНУ ҐУМУ.

ВІЛМІНҐТОН (Дел.) — Компанія Дю Понта оголосила, що в її лябораторіях уже вироблено зразки штучної ґуми. Ці ґуми можна вживати на автомобільні колеса й вони не будуть ріжнитися від теперішних коліс. Лише покищо виріб штучної ґуми коштує дуже дорого.

Цим способом Злучені Держави позбавляться залежности від чужих держав, де ростуть ґумові ростини й звідки матеріял на вироблення ґуми привозять до Злучених Держав. Це дуже важне на випадок замкнення кордонів у часі війни. Матеріял на вироблення штучної ґуми добуватиметься з вугля, соли й води.

КРІВАВІ БОЇ МІЖ БОЛІВІЙЦЯМИ И ПАРАҐВАЙЦЯМИ.

БУЕНОС АЙРЕС (Арґентина). — Війна, що вже два роки тягнеться між Болівією й Параґваєм через провінцію Чако, знову набрала інтенсивного характеру. В останніх боях з обох сторін беруть участь понад 80,000 війська.

Кожда сторона заявляє, що вона завдає великі шкоди свому противникови, числячи вбитих на тисячі.

СІМНАЦЯТЬ ОСІБ ПОКАЛІЧЕНО В ПОТЯЗІ.

ВЕЛЛІНҐТОН (Н. Дж.) — Експресовий потяг залізниці Ірі, що йшов з Соферн, Н. Дж., до Джерзи Сіти, налетів на важкий кран, що перетяв йому тори. Кран зачепив своїм тяжким гаком паротяг і дуже ушкодив його, а потім перетяв здовж майже всі пасажирські вагони, розбиваючи вікна й подекуди пробиваючи стіни вагонів.

Покалічено 17 осіб, переважно пасажирів, а деяких так тяжко, що довелося їх відвезти до шпиталю.

ЗВАЛИЩА ДОМІВ УБИВАЮТЬ ЛЮДЕЙ.

Монфальконе в Італії має кілька домів, які побудовані на зсувній землі. Одної ночи повалилися на тім завезлиську доми й поховали під своїми розвалинами 25 людей. Ніхто з повалених домів не міг виратуватися.

БАНДИТИЗМ У ПОЛЬЩІ.

До хати Зісмана в Курилівці, пов. Ланьцут, добулися пізним вечором пять замаскованих бандитів і, не заставши його дома, почали грабити. Незабаром надійшов Зісман, до якого один бандит стрілив з револьвера і положив його трупом. Збіглися сусіди і сполошили бандитів, які заграбили 500 зл., 10 долярів і ріжні цінні річи. На місце злочину прибула з Ланьцута поліція з псом. Підозрівають, що між бандитами знаходилися теж ославлені Бик та Мачуга.

ЗА ЩО КАРАЮТЬ.

Берестейський повітовий староста на внесок почтового уряду в Бересті покарав гривною 2,000 зл. з заміною на 28 днів арешту директора Українського Кооперативного Банку в Бересті, Ол. Богдюкевича, за пересилання збірних листів від банку. А саме до кількох сіл, де є більша скількість членів, післано листи в одній коверті на імя солтиса з просьбою роздати. Чи почта сама викрила це „величезне надужиття", чи прислужився до того хтось із солтисів, виясниться на судовій розправі, бо дир. Богдюкевич зголосив відклик до суду.

Тойже староста вкарав по 50 зл. з заміною на 3 дні арешту Максима Шийка, голову ради новооснованої філії „Сільсько Господаря" в Бересті і члена ради тоїж філії, Павла Артемюка, за „невласціви тон" рекурсу до поліського воєводи на відмовне рішення староства, яке відмовилося приняти до відома зголошення філії „С. Г.".

ДЕРЖАВА, В ЯКІЙ ВИХОДИТЬ УСЬОГО ОДИН ЧАСОПИС.

Нема ніодної самостійної держави на світі, яка мала би лиш один часопис, як це є в королівстві Абисинії, в Африці. Той часопис зветься „Світлість і світ". Виходить цей часопис уже десять літ у столиці Абисинії, в Адіс Абебі та ще до сьогодні не має конкурента. У листі звичайно вістки з церковного та двірського світа Абисинії. Виходить цей часопис нетючно, лише перед такими святами, про постійну появу часопису нема й мови. Для політичних вісток із чужих країв у цьому часописі нема місця. Один державний муж Абисинії сказав про цей часопис чужинним журналістам таке:

— Для нашого народу як духовний корм вистарчить цей часопис. Вірте мені, що наших людей крім двірських і церковних свят нічого в світі не цікавить. Найбільша катастрофа в Европі чи в інших частях світа є рівнодушна для наших Абисинців.

Яке мале є зацікавлення часописами, видно з того, що згаданий часопис появляється всього в 500 примірниках.

УБИВ ЛЮДИНУ ПАРАСОЛЕЮ.

Поліція в Ґлен Ков, Н. Й., арештувала Івана Мічензі, який заколов на смерть свого товариша Карісто, штуркнувши в нього парасолею. Сварка в них розпочалася підчас картярської гри.

СМЕРТЕЛЬНА ЗАБАВА.

В селі Чорний Ліс, повіт Любартів, в одній хаті діти бавились і двоє з них вілізли до куфра. Але віко куфра замкнулося так, що ніяк не можна було його отворити, і діти задля браку повітря подушилися. Щойно вечором батьки повернулися з ярмарку, почали дітей шукати й припадково знайшли в куфрі їхні трупи.

З ПОНУРОЇ ХРОНИКИ ПРОВІНЦІЇ.

В Мостах Великих посварився 17-літній Й. Криштоф зі своїм батьком. Коли батько вдарив його підчас суперечки, хлопчисько витягнув револьвер, стрілив до батька й ранив його в рамя. Після вчинку молодий Криштоф зголосився сам на поліції. — На дорозі до Яроціна, пов. Ніско, Іван Лах убив Й. Москаля. Лах від довшого часу процесувався з Москалем за поле, але що процес тягнувся дуже довго, Лах виріщив на власну руку покінчити зі своїм суперником. Він зачаївся у рушницею, стрілив до нього і вбив його на місці. Вбивника арештовано. — Третій подібний випадок трапився в Бориславі, де 24-літний Ян Кротович стрілив до 40-літньої Аделі Войтович і ранив її важко в околиці серця, а зчерги відобрав собі життя, стріляючи собі в серце. Войтовичеву відвезено до лічниці.

ДОРОГИЙ НІС.

Арабський шейк Еяль Кураіші з Мекки обезпечив цими днями в одному лондонському товаристві свій ніс на 2,000 фунтів стерлінгів. Згаданий шейк має найбільшу у світі збірку перфум і має так сильно виниженний нюх, що як тільки приложить ніс до якоїнебудь перфуми, може зовсім точно сказати, з яких річовин вона зроблена. Майже ціле життя шейк подорожує по світі і шукає рідких перфум. Таким чином має він найбільшу колекцію перфум у світі. Між іншими має шейк перфуму, яку знайдено на саркофагу Тутанкамена, що має більше як 4,000 літ. Шейк каже, що тому обезпечив ніс на таку високу суму грошей, бо якби втратив нюх, то життя не мало би для нього ніякої цілі.

ЩАСТЯ В НЕЩАСТЮ.

В Дзвинячу коло Заліщик трапився незвичайний випадок. Над берегом Дністра, по румунському боці, бавився 7-літній Дмитро Калиняк у товаристві інших дітей. В одній хвилині хлопчина впав з берега, що високий в тому місці на яких 150 метрів і пролежав кілька годин без притомности на водній скалі. Кілька громадян зі Заліщик, що бачили цей випадок, прикликали людей з другого боку Дністра. Дитину витягнено з яру, а повідтатуванню виявилося, що хлопчина зовсім здоровий і ніде не поранився.

ҐІМНАЗИСТИ-ҐЕНҐСТЕРИ В РУМУНІЇ.

Румунська поліція викрила в Букарешті гурток ґімназистів, зорганізованих на зразок американських ґенґстерських банд. В часі допитів, що тревали безупинно 36 годин, ґімназисти-ґенґстери признаилися, що вони приготовлялися до низки крадежів, грабіжів, а навіть убивств. Пляни до цих вчинків вони виготовляли на основі детективних романів і фільм. Недавно, як відомо, три румунські ґімназисти вбили румунського посла Поповича лише задля грабіжницьких цілей. А тепер викрили новий гурток ґімназистів-ґенґстерів. Румунські часописи бють з того приводу на тривогу.

ЖИВЦЕМ ПОХОВАНА.

В Кнісели, пов. Бібрка, поховали 50-літню Анну Тихай, жінку місцевого господаря. Вправді священик, кроплячи її перед похороном, зміркував був, що її лице легко здриґнулось, і заявив, що без посмертної картки лікаря не відправить похорону, одначе люди почали впевнювати, що то тільки так здавалося, бо вона вже 48 годин лежить мертва, і похорон відбувся. Нараз гробар засипуючи сам один домовину землею, почув якийсь стогін із середини. Переляканий побіг до села і повідомив родину про все. Коли згодом отворили віко домовини, лице і губи небіжки були подрапані, а з носа текла кров. Покликаний зі Стрілиськ лікар д-р Тимків ствердив, що нещасну поховали в летаргу та що вона вмерла наслідком удушення. Подія викликала в цілій околиці велике враження, тимбільше, що три сини покійної мали після похорону сон, у якому бачили маму, яка жалувалася, що її поховали живцем.

НЕЛЮД ХОТІВ ЗАКОПАТИ ЖИВУ ЖІНКУ.

Із Цішок, пов. Зборів, привезли до львівського шпиталю 30-літню Францішку Шоздy, жінку богатого господаря, в стані високої горячки. Показалося, що чоловік поводився з нею жорстоко, тому, що вона не мала дітей, бив її часто, а недавно всадив її хору на фіру, вивіз на цвинтар, викопав яму і, розібравши її до нага, кинув до ями. Вранці знайшов її громадський поліцай, добув при допомогі людей з гробу і повіз на поліційну станицю в Підберізцях, де списано з нею протокол. Тепер вона знаходиться непритомна на обсервації в шпиталі, покищо непереслухана з причини високої горячки.

„НЕБІЩИК, ЩО ХОДИТЬ ПО ВУЛИЦІ".

Перед роком якийсь Й. Офенберґ зі Львова заручився з Ізою Клюґівною з Тернополя і „аконто" подружа взяв у неї 750 долярів. Небаром після того наречений пропав як під землю і, як встигла устійнити Клюґівна, оженився у Львові з іншою. Клюґівна внесла на Офенберґа позов за обман і дефравдацію. Розправа мала вкороті відбутися, але в міжчасі Клюґівна одержала клепсидру, що Офенберґ помер. Тичмасом до слідчого відділу прийшла Клюґівна й заявила, що видала „небіщика" на власні очі, як він „ходить по вулицях", а що більше — вислідила, що він мешкає у Львові, при вул. Декерта. Наслідком доносу поліція арештувала Офенберґа.

ЗАЯВА МОЛОДІ ПІДКАРПАТТЯ: НА ПІДКАРПАТТЮ ЖИВ, ЖИЄ І БУДЕ ЖИТИ УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД

МУКАЧІВ (Підкарпаття). — Дня 1 липня відбудеться в Мукачеві на Підкарпаттю Другий Зїзд Молоді. Перший відбувся 7 липня 1929 року. Тисячі молоді, з усіх закутин краю, зійшлися тоді до головного города і гордо заявили перед світом, що нарід на Підкарпаттю є частиною великого українського народу. Від того часу минуло пять років і сьогодні молодь заявляє, що вже для кождого стало очевидним, що нарід Підкарпаття не може бути іншим народом, лиш українським. На другім зїзді хоче молодь заманіфестувати, що вона хоче, щоб на Підкарпаттю в нашій хаті була наша правда, наша сила, наша воля, що на Підкарпаттю не живуть руські, русінські, малоруські, місцеві люди, а що тут жив, жиє й буде жити український нарід. У відозві говориться далі про нужду Верховини. Взиваеться молодь по селах прибути тисячами на зїзд, щоб обговорити справи Підкарпаття. Проситься селян, робітників, братів і сестер, прибути у вишиваних сорочках, у народнім убранню. Пригадується молоді, що як собі постелимо, так будемо спати. А далі, що: будучність належить нам, тому не ридаймо, а здобуваймо.

СИНЬО-ЖОВТИЙ ПРАПОР КОЛЕ В ОЧІ ЧЕСЬКИХ НОТАРІВ.

ПЕРЕЧИН (Підкарпаття).—Сюди прибув чеський міністер внутрішніх справ, Черний, у якого зявилася депутація з Перечина, яка запротестувала проти непошанування синьо-жовтого прапора. Ото чеський нотар казав забрати з будинку державної школи синьо-жовтий прапор, заявляючи, що цей прапор не є чистий. А правда та, що, як подає „Свобода", для нотара і йому подібних чеських панів на Підкарпаттю синьо-жовтий прапор нечистий тому, що він є український. Забувають сараки, що вони перебрали Підкарпаття під синьо-жовтим прапором. Делеґація звернула міністрови увагу, що на Підкарпаттю населення є єдинокровне з великим українським народом, який визнає синьо-жовтий прапор, і домагалася покарання тих чеських урядовців, котрі того не хочуть знати.

НІМЕЧЧИНА ВІДГРОЖУЄТЬСЯ.

БЕРЛІН. — Д-р Гяльмар Шахт, президент державного банку, заявив представникам світової преси, що Німеччина відмежується цілковито від тих країв, котрі будуть на ній мститися за те, що вона проголосила мораторію. Німеччина готова навіть замкнутися сама в собі, як того буде треба. Як держави хочуть, щоб Німеччина сплачувала довги, то треба повернути їй забрані кольонії та допускати на свої ринки німецькі товари, а крім того знизити проценти, бо це є „неморально" стягати з позичок, даних за пляном Доса, по 7 процентів.

„ДРЕЗДЕН" ЗАТОНУВ.

КОПЕРВІК (Норвеґія). — Вже здав звіт капітан затонутого корабля „Дрезден", Петро Мелер, заявляючи, що на мапі британської адміралїції нема зазначено підводних скал у тім місці, де розбився корабель. Пільот Якобсен перебрав зпочатку вину за розбиття на себе, а потім змінив зізнання і сказав, що він заявив капітанови, що не має дозволу до проводу у тих водах, де наступила катастрофа.

Досі нараховано чотири жертви в людях. Було б далеко більше, якби не залізна дисципліна мужви і геройство подорожних. Жінки, котрі вміли пливати, кидались у воду, а місце в човнах відступали чоловікам, що не вміли пливати, або були старші віком. В часі, як корабель занурювавсь у воду і ратовано пасажирів, корабельна орхестра грала німецький гимн.

МЕК ДОНЕЛД НА ТРИМІСЯЧНІ ВАКАЦІЇ.

ЛОНДОН. — Лікарі наказують британському премєрови відійти від праці цілковито на 3 місяці, бо інакше осліпне.

ЛІКВІДУЮТЬ БЕЗРОБІТТЯ.

ЛОНДОН. — Більше людей працює тепер в Англії ніж колинебудь за останні чотири і пів року.

НЕ ЙДЕ НА ФРАНЦУСЬКУ ВУДКУ.

ЛОНДОН. — Сер Джан Саймон, британський міністер справ заграничних, заявив у парляменті, що Велика Британія узнає тільки Льокарнський договір і Лігу Націй і не дасться втягнути в реґіональні договори забезпечення, котрі започаткувала Франція. І не дозволить на те, щоби французький і англійський ґенеральний штаб порозумівалися секретно, як це було перед 1914 роком.

ПРОТИ КОМУНІСТИЧНОЇ ЗАРАЗИ.

АТЕНИ (Греція). — Уряд повів сильну кампанію, щоби зліквідувати комуністичну пропаганду, яка відганяє від Греції Американців, найліпших покупців тютюну.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЛЯЦЬКИЙ ТЕРОР.

У Варшаві вбито міністра внутрішніх справ, Перацького. Хто вбив, не відомо. Польська поліційна й судова влада покищо не годні відшукати слідів вбивника. Але тимчасом воячня Пілсудського вже розперезалася. Вже розпочався новий приступ тяжкого масового терору, який тепер шаліє не лише на окупованих Польщею українських землях, але й у самій Польщі. Отсе є яскравим покажчиком того тяжкого внутрішнього стану, в якому знаходиться тепер Польща.

Пілсудщина тепер ще більше поширила й загострила боротьбу з опозицією. Це, очевидно, викличе реакцію в колах опозиції й змусить її удосконалити й züактивізувати свою боротьбу проти диктатури Пілсудщини. На якийсь час може пощастить урядови завести „спокій і лад" у державі, але це буде лише зверха так здаватися. Загнана в підземелля, опозиція буде шукати нових шляхів і способів боротьби зі своїми гнобителями. Урядовим терором не розвязується ніяких кріз, а лише поглиблюється та затягається їх до того часу, коли вони вибухнуть з новою силою.

Терор Пілсудщини свідчить про те, що уряд Польщі тепер сидить на вулькані. Убивство Перацького це був перший вибух того вулькану, й хоч його вдалося тимчасово вгамувати, то всеж вульканічні сили далі будуть зростати, щоби вибухнути знову з такою силою, якої вже ніяким терором не можна буде вгамувати. Так можна тепер схарактеризувати внутрішній стан Польщі.

Крівава рука Пілсудщини, звичайно, в першу чергу тяжко впала на Українців. Уряд Польщі старається знайти серед Українців, серед отсих „інородців", якими були в царській Росії й Поляки, винуватих за своє безсилля справитися з державними завданнями, укріпити польський імперіялізм на окупованих землях, а також владу Пілсудщини в цілій Польщі. Поляки тепер забули, що терор царату не спинив їх національно-державницьких змагань, а навпаки, допоміг їм. І як би тяжко не жилось Українцям під польським канчуком, то і в терорі проти них є дещо позитивне. А це те, що польська розправа з „інородцями"-Українцями навіки вбиває й розвіює на всі чотири вітри вигадку про можливість мирного співжиття Українців і Поляків в одній державі. Не було його ніколи в минувшині, нема в сучасности й ніколи не буде в майбутньому.

Лише крівавий меч буде межею між Поляками й Українцями так довго, як довго Польща не відмовиться від свого імперіялізму. А цього вона не зробить добровільно.

ВПЛИВИ Й ОТОЧЕННЯ.

В попередній статті („Орієнтації й концепції) я підійшов до проблеми впливів фізичного оточення на життя й політику народів. Уважаю, що варто спинитися над тим трохи докладніше, бо з поширенням серед наших націоналістичних кол націонал-соціялістичної ідельоґії у нас все більше значіння надається таким матеріялістичним чинникам, як „кров" і „ґрунт".

Гіпократ, батько модерної медицини, був перший, що у свойому трактаті „Про повітря, води і місцевости" відзначив залежність людей від фізичного оточення. Монтескє надавав впливови підсоння на політичні події такого значіння, що Вольтер скористав з цього пункту його політичної доктрини для найбільш відливих сарказмів. Але це не перешкодило тому, що потім Тюрґо, а після нього Гердер, детайлічно розробляли ідею впливів на людину фізичного оточення, — ідею, що її пізніше німецький дослідник Карль Ріттер зробив центром своєї антропоґеоґрафічної доктрини.

Історик анґлійської цивілізації Бокль поклав в основу своєї капітальної праці думку, що підсоння і ґрунт — і лише вони одні — визначають долю народів. „Коли ми, каже він, думаємо про безупинний контакт людини з зовнішнім світом, ми переконуємось, що мусить існувати тісний звязок між вчинками людей і законами природи"... Дуже слушна думка, але треба обмежувати „закони природи" тільки на ґрунті підсоння. **Всі** закони природи впливають на людину, а в тому **головно** ті, що керують його думкою і його почуттям. В своїх початках людскість, як і вся інша порода живих істот, була, без сумніву, продуктом тих зовнішніх умов, в яких жила. Але від того часу, як вона пристосувалася до загальних умов свого існування, вона поволі почала все більше звільнятися від своєї залежности від зовнішнього світу і навпаки всіляко впливати на нього, та навіть його в своїх інтересах і на свій смак відміняти. І саме тому Авґуст Конт, який казав, що „історія суспільств визначається історією людського духа", є ближчий до правди ніж Бокль.

„Досить згадати, що Анґлійці мали від давна копальні вугля, якими дуже мало користувалися. Але століття тому Джеймс Ват вигадав парову машину, яка заступила руки тисяч робітників, але вимагала вугля, і цей винахід змінив цілковито не лише саме життя країни, але і її взаємовідносини з всіма іншими країнами, і з цілим світом. В наслідок цього винаходу, Анґлійці починають копати глибокі колодці, будувати фабрики й заводи, пускати по всіх морях і океанах свої пароплави і робити зі свого острова, загубленого в тумані, одно з найбільш пристосованих до людського життя місце, де людина може легко знайти всі пожиточні речі цілого світу. Так силою духа, людина може відмінити своє оточення.

Зараз же поруч з Анґлією лежить другий остров, Ірляндія. Ріжниця в підсоні майже ніяка, зовнішній вигляд обидвох островів той самий, але характер народів, анґлійського й ірляндського, є цілком відмінні. Їх історія цілком ріжна. Винахід Джеймса Вата зробив з Анґлії в останнім століттю одну з найбільш промислових країн світу, а Ірляндія залишилася країною пасовиськ та хліборобства.

Або візьмім Північну Америку. Яких чотириста років тому, в ній блукали лише дикі чи напівдикі народи червоношкірих, які на протязі тисячеліть залишилися все в одному і тому самому стані войовничих жорстоких номадів. Але зявилися европейські осельці, і ось тут тепер, не вважаючи на те, що фізичне оточення залишилося те саме, Америка веде перед у житті цивілізованих народів.

Французький соціольоґ Ле Бон, досліджуючи впливи оточення на життя й історію народів, прийшов до таких висновків:

„Впливи оточення виявляються лише на народах в періоді формації, себто у таких, у яких предківські характери були поруйновані суперечно спадковістю... Зхрещення, руйнуючи психольоґічний характер предків, витворюють ніби цілковиту порожнечу, в котрій вплив оточення вибудовує — на протязі століть — а потім і зафіксовує нові психольоґічні характери... Отже вплив оточення є дуже сильний, або навпаки дуже слабкий, в залежности від окремих випадків, і тим пояснюється суперечність думок, що висловлюються з цього приводу... Старі народи, міцно від давна зафіксовані шляхом спадковости, майже зовсім не піддаються впливам оточення..."

„Більшість народів Европи, — продовжує Ле Бон, — ще тільки формується, і це варто знати, щоби розуміти їх історію..." Себто, щоби зрозуміти, що в їх взаємовідношеннях нема ще нічого сталого, і що тут візьме гору той, хто виявлятиме більще активности, хто виявлятиме більше сили духа для опанування фізичного й всякого іншого оточення. Бо тепер ще більш, як коли, історію народів визначає історія людського духа, історія героїчних змагань та ґеніяльних винаходів...

Евген Онацький, Рим.

ЧЕХ ДО УКРАЇНСЬКИХ УЧИТЕЛІВ НА ПІДКАРПАТТЮ.

На Пятім Учительськім Конґресі народовецького вчительства на Підкарпатті зложив між іншими привіт **Войта Бенеш,** краєвий інспектор в Празі і посол до парляменту, старший брат відомого д-ра Едварда Бенеша, чехословацького міністра закордонних справ. Між іншим сказав він у привіті таке:

Виховати, не значить тільки учити; виховати значить далеко більше. Українська дитина належить до української школи. Виховати українську дитину, означає навчити її самостійно думати, самостійно ділати, щоби бути добрим горожанином. Річ іде от про що: чи нарід Підкарпаття є здібний самостійно думати, самостійно ділати? Це самостійне думання і самостійне ділання — оце саме й є автономія. Підкарпатська Русь ваша, беріть її, ви сіль тієї землі, беріть працею, вмійте самостійно ділати. Мадяри кажуть, що ви не вмієте, не всилі самостійно ділати. Докажіть, що Мадяри вже не мають правди. — Знаю, що маєте одну рану, чеські школи, але чеська школа не здобуде у вас права горожанства.

Промовець згадує, як оглядав біля Праги деревляну церкву, привезену з Підкарпаття; стояв, як перед дивом. Збудував ту церкву простий чоловік, але вложив в неї свою артистичну душу. Глибокі культурні вартости в душі вашого народу, із тих вартостей маєте витворити культуру. Ваша псіня чудова, у вас охота до праці.

Крім живого серця, треба й розуму, виплеканого тяжкою працею й досвідом. Післанництво Підкарпатської Руси буде сповнене вами і дітьми, яких учите. — Хочете злучити нарід? — найперше злучіться самі. Хочете його піднести? — не понижайтеся до нього, не будьте демаґоґами. Прикладом хай служить Т. Масарик. Ґоворіть усюди своєю украніською мовою, на вулиці, дома, в уряді. Поважання до себе нікому не накажете, самі мусите собі його здобути. На Підкарпатській Руси є спір щодо мови; його не можна виграти сваркою й лайкою та інтриґами — а тільки працею й доброю школою. Найбільшими патріотами свого народу станете, як поставите добру школу — добре будете в ній учити.

Д-р Михайло Бращайко, редактор „Українського Слова", коментуючи промову посла Войти Бенеша, пише таке:

Такої правди і так щиро — отверто не сказав досі ні один чеський політик. Всі інші чеські політики ходили коло того питання, мов кіт коло горячої каші, а не мали відваги це ясно, отверто, прилюдно сказати.

Були лише винятково деякі що не погоджувалися з денаціоналізаційною політикою, але ніколи цеї політики прилюдно не напятнували, не осудили. Решта погоджувалася з тою політикою, одобрювала її, хвалила й підтримувала.

Посол Войта Бенеш став на становищі: не роби іншому, чого собі не бажаєш!

Чехи ніколи не бажали собі німецьких шкіл на своїй території, гостро боролися десятки літ проти німецьких шкіл і наслідком тої довголітньої боротьби зачали зникати німецькі школи одна за одною, а на їх місце приходили всюди свої рідні чеські школи. Не помогла Німцям ніяка урядова політика, не помогли урядові натиски й репресії;; народня свідомість змела цю кривду чеського народу і чеських дітей, що й сліду не стало.

Болем, болючою раною на нашім тілі назвав Войта Бенеш прилюдно денаціоналізаційну політику нашої влади і заснування чеських шкіл по наших селах. І дійсно є це болем — болючою раною. Українське населення Підкарпатської Руси ніколи не думало, що таку болючу рану спричинить йому політика славянського народу, та не снилося йому, що чеський уряд впаде в ту саму хибу, в котру попали Німці й Мадяри. Ми віримо, що в нас, в наших споконвічних, чисто українських селах не буде іншої школи, як українська та що й на думку не прийде ніколи чеському урядови масово засновувати тут чеські школи. Хай вистарчить згадати, що по наших українських селах є вже досі 158, — в більшости пишно виставлених чеських шкіл, і 499 чеських учителів.

Проти цієї політики піднимало наше населення вже не раз своє слово, а тепер піднявя публично слово проти цього й визначний чеський політик та визначний борець за права свого народу і за його самостійність.

Ми знаємо, що багатьом короткозорим Чехам — між ними й деяким панам міністрам — ця політика подобається та що вони тішаться, що наші діти по селах силкуються говорити по чеськи. На ділі виходить лише каліченння чеської мови, а нам серце крається, що ця маленька дитина в результаті не знає правильно ні чеської, ні своєї рідної мови.

Устами пана посла Войти Бенеша кличемо до нашого громадянства й до нашого уряду: „Українська дитина належить до української школи! Чеська школа не має у нас права горожанства!"

Н. К.

ГАЙДАМАКА КОСМАТИЙ.

(Історичне оповідання).

5)

— Вір мені, бею на Чатирі, що всяка вість має свою вагу. Як се, що я нині знаю, кинути на вагу справедливости, то і трох таких гаманців замало.

— Се лиш завдаток.

— Нехай не во гнів тобі буде, коли скажу, що я був би дуже дурний, як би увірив тобі. В твоїх горах вітер видув з тебе останню пилиночку совісти. Ти знаєш, який тепер час. Хіба не сумніваєшся, що маю що розказувати, і що мої вісти принесуть тобі гарні зиски. Дай три мішочки і слухай. Або не давай ні одного і щезай відси!

— Звідки я возьму таку силу грошей?

— Зпід твоєї поли, з глибокої кишені.

— Ти жартуєш з мене, старий.

— Ти сам жартуєш.

— Без жарту: я з собою не взяв так баґато грошей.

— То здойми з шиї талізман і дай мені в застав.

— Він мені дуже потрібний.

— То дай кинджал.

— І він мені потрібний.

— На що?

— Заплати, то скажу.

— Мені чужі тайни не потрібні. Досить маю своїх. За них неодин заплатить мені, двічи стільки: Аділь-шах, Шагин-Герай, Мухамет-Герай. Шкода, що вибираючися сюди, не взяв з собою більше гроша.

— Решту принесу пізніше. Присягну на коран.

— І Селім клявся кораном, що за Фатьму насипле в її очіпок золота і дасть тобі. Ти Фатьму приставив йому і він дав тобі її очіпок, та порожний.

— Як би я знав, що дістану від тебе докладні вісти про гарем Селіма, так, щоби я міг знайти собі дорогу до нього, то я не був би такий скупий.

— Знайдеш.

— Таку, що посіпаки Селіма не спіймають мене?

— Таку.

— То бери гроші! — сказав Мурдоулат, подаючи три гаманці. — Та горе тобі, як здуриш!

— За гроші... ніколи! Вичисти вуха, щоби добре чули і відвяжи язик, щоби не зірвався з дива, коли вчуєш, що скажу: В дворі хана, у всіх його світлицях, в городах і садах нема... ніодної жінки, ніодної дівки!

— А деж вони? — спитав недовірчиво опришок.

— Де вони в сій хвилі, не скажу. Мабуть вже минули долину Альми і попасають деесь над рікою Салгиром.

— Кудиж їх Селім відправив?

— До Кафи.

— Та чого?

— Ти ще питаєш? Він здурив тебе. Взяв дівку і не заплатив тобі. Мабуть потерпає, що ти прийдеш сам взяти се, що тобі належиться. Хтож годен вгадати, що він дуає?!

— Як се правда, що цілий гарем Селіма в дорозі до Кафи, то я не забагато дав за сю вість.

— Як не віриш, то ходи за мною. Сам побачиш.

— Куди за тобою?

— До гарему нашого володаря.

— Або то можна?

— Гарем пустий, тож ніхто не пильнує його.

— А як із свого вікна побачить нас Селім?

— Мені казали підливати цвіти. Скажу, що для мене була се затяжка робота, і я найняв собі помічника. Кинджал мусиш лишити тут, бо міг би надійти якийсь посіпака Селіма. Побачивши такий кинджал, зараз доміркувався би, що ти за птиця. Водоноси таких кинджалів не мають.

Мурдоулат виймив зза пояса кинджал, перекинув його через мур на цвинтар і пішов за Юсуфом.

Всі кімнати були пусті. В сімдесятьох клітках, в котрих ще вчора було до сотні райських птичок хана, тепер не було ніодної людської душі. Прийшли до найкраще причепуреної. Юсуф замкнув за собою двері на ключ і сказав:

— Тут була клітка Фатьми, котру ти так штучно вкрав, і за котру дістав дівочий чіпець.

— Ефенді, не насміхайся з мене!

Юсуф замкнув залізну решітку вікна, сів під вікном на табуретці, і перший раз нині усміхнувся. Усміхнувся глумливо.

— Що ти робиш, ефенді? — спитав опришок стривожений.

— Роблю дуже мудро. Сідай, любий Чатир-бею і слухай, що тобі скажу. На Фатьмі і я хотів заробити. Її батько не знав, де вона. Я хотів за гроші виявити їм тайну Селіма. Та необережний Селім сам вищебетав, і вони довідалися тайну даром. Розумієш, Чатир-бею?

— Розумію. То так, наче би з твоєї кишені витягли пригорщу золота.

— Отож бачиш. Та я свого не дарую. Не дістав я від батька і від жениха за вість про Фатьму, то дістану від Селіма за вість, що страшний Чатир-бей сидить в тій же кімнаті, до котрої евнухи втягли за волосся нещасну жертву...

— Юсуф... ефенді... зрадник! — крикнув опришок.

— Прощай, Чатир-бею! Дожидаючи тут посіпаків хана, молися. Не відкладай на пізніше, бо спізнишся.

— Ти зле рахуєш, ефенді! За мою дрантиву голову хан не дасть тобі і пустого чепця найпоганішої баби. Від мене ти мав постійний дохід.

— Від нині всі доходи кінчаться. Від півночи котиться на нас лявіна. Всі живі і мертві скарби Селім-Герая нині в ночи поїхали на Кафу. Сам хан з цілим двором відїде нині на Перекоп до війська. Ханський двір опустіє на довший час. Як вірити дервішеви Хаджі-Арсланови, навіки. Вже ніхто не загляне сюди. І ти не заглянеш, бо тут лишаться тільки небіщики на цвинтарі. Нині останній день моїх зарібків. Гадаю, що за твою голову таки дістану щось.

— Зрадник! Не соромно тобі?

— Скажи мені, що ти зробив би зі мною, коли би спіймав мене в твоїх горах? Чи ти не виссав би з мене не лиш золото, а останню ниточку шовку, котрим моя донька вишиває нашу молитву?

— Селім не дасть тобі стільки, скільки я дам.

— Скільки даш?

— А скільки ти гадаєш?

— Життя, то велике добро; життя на волі, ще більше! За ті два добра возьму від тебе лиш те, що в твоїх кишенях.

— Бери, і випусти мене з тої западні!

— Те ще не все. Решта зашита в твоїй бурці. Не трудися бабською роботою. Скинь бурку і дай мені. Моя жінка вміє пороти.

— На, і вдавися, ненаситний! сказав Мурдоулат, кидаючи свою бурку під ноги Юсуфа. — Тепер випусти мене!

— А шапка?! там не мало золотих цяцьок, та цінних камінчиків...

— Грабіжник!

— Твоя правда. Та грабити розбійника, коран зве заслугою. Давай шапку.

— На! Тепер пусти мене!

— Як би ти вийшов відси, то я до смерти не був би певний мого життя. Ти кріваво пімстивсь би. Тепер я ще самого тебе продам Селімови.

Опришок остовпів. На його тіло виступив піт. Юсуф з вдоволенням позирав то на опришка, то на тяжку шапку. Нарешті промовив:

— Не бійся! Не передам тебе катови, бо не виключене, що будемо товаришами. Вийдемо відси оба вкупі, як скажеш мені, де тепер Хаджі-Оґлу. Мені треба до нього.

— Він тепер на Салгаці.

(Дальше буде).

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Ансонія, Конн. — Між жертводавцями на ювилею пані А. Бундзяк пропущено: А. Зборівська $5.

ПОДЯКИ.

Я, нижче підписаний член від. 75 У. Н. Союза, дякую головному урядови за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $50, котрі стали мені великою помічю у моїм тяжкім положенню. Бажаю якнайкращого успіху У. Н. Союзови.

Олекса Зданькевич.

Я, нижче підписаний член від. 371 У. Н. Союза, складаю найсердечнішу покдяку головному урядови У. Н. Союза за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $50, котрі стали мені великою поміч у моїм каліцтві. Бажаю якнайкращих успіхів нашій орґанізації.

Григорій Романків.

Зле зрозумів.

— Я хотів би просити руку вашої дочки.

— А маєте маєток?

— Ви мене зле зрозуміли. Я хотів би оженитися з вашою дочкою, а не купувати її.

МЕМОРІЯЛ У СПРАВІ ГОЛОДУ НА УКРАЇНІ

НА ДНЯХ ПОЯВИТЬСЯ ДРУКОМ БРОШУРА, В ЯКІЙ БУДЕ ПОМІЩЕНИЙ МЕМОРІЯЛ "ОБЄДНАННЯ", ВИСЛАНИЙ ДО ВАШИНГТОНУ В СПРАВІ ГОЛОДУ НА УКРАЇНІ ПІД СОВІТАМИ ВРАЗ З РЕЗОЛЮЦІЄЮ, ВНЕСЕНОЮ В АМЕРИКАНСЬКІМ КОНГРЕСІ В СПРАВІ ТОГО ГОЛОДУ.

ОСОБИ ЧИ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЯКІ БАЖАЛИБ ВИКОРИСТАТИ ОТСЕЙ МЕМОРІЯЛ ДЛЯ ОСВІДОМЛЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В СПРАВІ ПОЛОЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ПІД СОВІТАМИ, ЗВОЛЯТЬ ЗГОЛОСИТИСЯ НЕГАЙНО З ЗАМОВЛЕННЯМ ТОЇ БРОШУРИ, БО НАКЛАД ЇЇ ДУЖЕ ОБМЕЖЕНИЙ. ЦІНА ЗА ПРИМІРНИК ВИНОСИТЬ 25 ЦЕНТІВ. ЗВЕРТАТИСЯ НА АДРЕСУ:

SVOBODA

83 GRAND STREET JERSEY CITY, N. J.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОДБАЙМО ПРО РІДНУ ШКОЛУ.

(Реферат о. Степана Мусійчука, виголошений на торжестві закінчення шкільного року Рідної Школи в Пассейку, Н. Дж., 17. червня 1934 р.)

„Ні! В кім думка прагне слова
Та в майбутнім хоче жить,
Той всім серцем закричить:
„В Рідній Школі Рідна Мова!"
(Б. Грінченко).

1. Наша еміграція і рідний край.

Наша українська еміграція тут стоїть на передодні свойого завтра. Там, на рідній землі, точиться боротьба за життя і смерть, боротьба за існування і буття Великої Нації України. І ми, що тілесно відорвались від матірного серця, від рідного коріння, мусимо завчасу подумати: чим, як, де і коли можемо з еміграції помогти вітчині.

Там готується будівничий матеріял до будови української держави. Там тайно і явно готується збройна сила; національні шпихлірі набиваються вибуховим матеріялом. Там молодь, що бачила вже власними очима волю України, що жила в війні й розуміє невиличну долю народу, не спить, а чуйно на все дивиться.

2. Наше життя тут і його здобутки.

Щож ми, емігранти, на те? Ми, які держимо нерозривний контакт з рідним краєм, ми, що серцем і душею все відчуваємо? Чим ми причинимося до тої великої підготовки великого народнього зриву? Чим ми нині можемо похвалитися перед братами і сестрами на Україні? Скажемо, що ми тут за час нашого життя побудували великі інституції й церкви, зложили тисячі, десятки або й сотки тисяч на поміч рідному краєви, зорганізували ріжні культурні, просвітні та запомогові товариства й організації, маємо пресу, де пишемо, лаємось, критикуємо, ганимо одні одних, протестуємо й т. д.

Так! Та цього всього замало. Це робили ми для себе, для власного задоволення. Мовляв: ми патріоти. Це робили ми, щоб похвалитися перед братами на рідній землі, що, мовляв, і ми не спимо, а будуємо з вами Україну. Це робили ми понайбільше для власного життєвого інтересу, або для власних задоволень душевних. Це робили ми вчора і робимо сьогодня. Але перед нами велике і довге завтра, перед нами довгі роки нашого життя тут, життя наших дітей, внуків і правнуків, яких чейже хочемо задержати для нашої нації. Миж ніколи й подумати не хочемо, що ці наші грядучі покоління малиб зовсім втопитися в американському морю та для нас пропасти. Ми думаємо про нашу дітвору, але думаємо малим числом і дуже пізно взялись до цеї думки та думаємо мало.

3. Наша Рідна Школа на еміграції.

Перша позитивна і реальна думка про нашу будучність, це думка про Рідну Школу. Яка наша школа тут на еміграції, такі будемо ми в нашому будучому. А яка наша школа? Приглянемось. Ми побудували собі ріжні захисти, церкви, а подекуди й доми, клюби і т. і. Це гарна річ, але це ми робили для себе і своїх вигод. А для дітей що ми побудували? Ну, в цьому може й мало нашої вини, бо обставини склались так, що ці діти прийшли несподівано, прийшли тоді, коли ми думали вертатися назад. Та факт фактом, що діти в нас є, і то багато. А чи ми вже тепер зрозуміли, що й про ті діти треба подбати? В дечому так, та дуже мало. Ми, правда, працюємо тяжко, годуємо дітей, посилаємо до американської школи, але багато духового рідного корму ми їм даємо мало. Ми мало застановляємося над тими дітьми, як нашою будучою громадою, яка має бути корисною для України.

Дехто скаже: Та що там дбати про дітей! Най про них дбає американська школа, а я коби їм їсти дав! З них і так Українці не будуть! Хто так каже, милиться. Бо чейже деб ми не жили, ми все будемо Українцями по крові, будемо дітьми землі України. А націю не становлять тільки ті, що живуть на рідній території. Нація, це нарід, деб він не жив. Так думають і явно твердять Жиди, Ірляндці й інші. То чомуб ми не мали права так думати?!

Та вернімось до теми: Нам здається, що ми вже дуже багато зробили на еміграції, бо маємо кільканадцять - тисячні організації. Це гарна робота, нема що казати. Але як стоїть справа молоді-дітей, школи? Скажемо, добре! Маємо церкви, а при них школи, маємо і гарних дякоучителів, а також і священики, що вчать по тих школах. Маємо школи і при Народніх Домах. Одним словом: маємо все в порядку! Так легко казати, та так воно в дійсности не є. А як? А ось як: Поперше, ті всі наші школи поміщені по найбільшій части по пивницях (бейсментах), звичайно вогких, непривітних. Нагорі церква, або гарна простора саля на танки, а під нею в пивниці школа.

Нехай і так! Нехай ми і цим похвалимося, що й на такі школи спромоглися, бо і ці школи аж надто багато нам дали. Адже вся наша молода сила, ці гарні діти, що гуртуються біля Союзів, хорів, товариств укр. танків, молодечих клюбів, церков і т. п., виховані в цих школах! Гарно, правда? А не булоб краще, якби ми мали гарні і видні школи, як би було в них стократь більше дітей і кваліфіковані, добре платені учительські сили?

4. Наша байдужність до Рідної Школи.

І за ці школи по пивницях треба дати собі признання, а в першій мірі признання тим, що дітей до тої школи посилають. А скільки таких є? Скажемо багато? Ні! Звичайно спитаєте батька або матір: чому не висилаєте дитини до української школи? А вони відповідають: де? до тої пивниці? А як скажете: та дайте що на школу, допоможіть, то вона не буде в пивниці, людина здвигне вам плечима тай відповість: як вже буде школа, тоді й я своє дам! І так ми на когось вину складаємо, а тільки не на себе. Все хтось винен, тільки не я.

Ми звикли нарікати на старі часи, що нас Австрія та Росія в темноті держали. Та знаємо, що коли дали вже нам школи, кожди кождий мав спромогу висилати дитину, тоді і батьки несли курочку професорови, щоб вимазав Івася або Марійку, бо треба маржину пасти. А чи ми нині змінились? Та де! Факт є фактом, що тільки 25 процентів наших, навіть зорганізованих емігратів дбають, щоб їх діти ходили до рідної школи.

Наведу примір: Місто має звиш тисячу українських родин, дві церкви, греко - католицьку і православну, Народній Дім (де звичайно забави та напитки), 4 до 5 відділів Союзів. Одним словом: тисяч родин, а в кождій родині пересічно двоє дітей у шкільному віці. Скажемо: Це сила! Там мусить бути гарна школа. А придивімся ближче, скільки дітей там ходить до такої рідної школи? До одної церкви 40—50, до другої таксамо, а як вже є 100—то го-го! Такою школою громада вже хвалиться попід небеса. Деж решта дітей? Деж той цвіт наш, та краса України, наша будучність? Чи не хоче ходити до рідної школи? Чи не любить її?

Наведу примір: До одної громади прийшов новий священик і застає дяка, що веде школу з 35 діточок. Каже: Тут гарна школа, мусить бути і гарна велика громада? „Та де, єгомосць" — каже дяк, „це все з пятьох родин!" От і живий приклад: школа з 35 дітей, з пять родин, а де решта?

5. Які наші діти?

Ми звикли нарікати на наших дітей, що вони нечемні й не хочуть по свому говорити. Завжди діти винні. Ми — ніколи. Своїх блудів не бачимо, або не хочемо бачити. А наші діти добрі, гарні й спокійні. З ними працювати, це найкраща душевна сатисфакція. А як вони ще заговорять рідною мовою або заспівають своїм голосочком, то й душу можна за них дати. А піди на концерт, чи до церкви, хто там нас найкраще чарує своїми голосами? Чи не діти?! Вони як защебечуть, то так і чуєш щось своє рідне: чуєш, як степ український шумить, як ріки і потоки грають, як жита від вітру філюють і смереки наших гір свищуть, сумують.

А чи наші діти не люблять ходити в нашу рідну школу? Люблять! Вони і той бейзмент люблять; вони любуються в наших піснях, танках, грах, мові і залюбки всього вчаться. Та щоб вони нашу школу любили, вона мусить їх займати, а не нудити. Дітям треба дати те, що вони люблять: розривку, гри, вправи, прогульки, а часом і „айскрім" та перекуску. З ними треба поводитися по культурному, тоді вони й не матимуть за культурних. До них бука не треба, бо вони в Америці до цього не звикли. Та й ніде вже так дітей не виховується.

6. Кошти удержання рідної школи.

Тепер спитаємо себе: чи не варт попрацювати коло рідних шкіл і їх поліпшення? Чи не варт працювати для дітей? Чи не варт подбати про рідні школи? І чи школа наша така коштовна річ? Таж оплата за науку не є зовсім заплатою. Придивімся, як культурні народи дбають про свої школи! Гляньмо довкруги себе на школи американські! Обчислім, скільки на тих діточок держави тратять! А на що? Бо це будучі горожани, це нація! А прощож дбати, як не про діти?

Та ще пора застановитись, що в школі наша сила і зріст наших організацій. І ще раз годиться підкреслити, що коли ми потрафили з тих бідних досі парохіяльних шкіл в Америці дістати таких гарних молодих Українців, як нині (хоч небагато їх бачимо), то колиб в нас були гарні школи, колиб ми подбали, щоб і до цих існуючих шкіл посилали родичі масово свої діти, то само собою перед нами стануть нові кадри молоді, кадри, що займуть незабаром наші зрідлі ряди на кождій нашій ділянці. Колиж буде велике число дітей і родин цих дітей, то тимсамим і кошти удержання школи будуть для одиниць дешеві.

7. В школі, і тільки в школі наша будучність.

Не забуваймо, що скорше чи пізніше ми минемось, а діти наступають по нас. **Подбаймож, щоб ті наші діти були дійсно наші!** Це перший і найголовніший чинник нашого громадянського життя — **подбати про наші діти для нас! Не буде рідної школи — не буде церкви, хору, клюбу, Січи, ОДВУ, і т. і., бо школа це фундамент всього нашого життя, це зерно, з котрого хліб буде такий, який спечемо.**

Церква і школа наша досі придержали нашого українського духа в нас і в наших дітях, вони зорганізували те, що нині маємо і чим нині гордимось. **Рідна Школа, і тільки школа мусить дати нам і будучих членів наших організацій! Школа це найважніша інституція і живчик нації.**

Наша еміграція мусить виховати синів і дочок українського походження, якіб засіли на видних урядових і професійних місцях цеї держави, а рівночасно щоби були свідомі свойого українського походження. Це буде нашим найбільшим здобутком, бо ці наші діти, будучі горожанами Америки, маючи в серцю іскру почуття до Вітчини батьків, любої України, вони більше зможуть словом зробити, ніж ми своїм політиканством. Чим більше таких дітей ми виховаємо, тим більшу прислугу зробимо Україні, а вмираючи на еміграції, зможемо гордо сказати: Ми не дармували, земленько наша Україно, але були все серцем з тобою і дітей своїх навчили бути такими. Ми виповнили частку заповіту Тараса. Наші діти, внуки і правнуки з Америки поможуть Україні своєю дипльоматичною і місійною працею, а коли надійде хвиля, що повіє в Києві й у Львові прапор Вільної України, то й діти, внуки і правнуки наші в Америці будуть гордитися, бо це вони теж розказували словами Шевченка:

„За що Україна наша погибала,
За що слава козацькая
На всім світі стала".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

САВТПОРТ, КОНН.

Отворення Українського Народнього Дому.

Як Українці заїхали в тутешні околиці, яких тому 40 років, то була тоді, як і тепер, гарна природа, розлогі дуби, плакучі верби, але було повно багнищ з очеретами і повно дикої хабазя. Тільки десь не десь можна було доглянути якусь стару фармерську оселю зі старими домами.

Сьогодні вються через нашу місцевість залізничі шляхи як гадюки. Всюди видно гарні домики з гарними цвітниками і садочками. Замісць вузьких фармерських доріжок маємо вигідні дороги, якими переїжджають денно тисячі автомобілів.

І маємо тут яких 30 українських родин. Ніхто тут не чув давніше про Україну. Аж зачав доходити і в наші сторони наш часопис „Свобода" і тимсамим зачало доходити до нас національне освідомлення. І так у 1916 році засновано в нас відділ У. Н. Союза. В 1921 році з тих самих майже членів, що були в Союзі, зорганізовано „Українське Запомогове Товариство" й під його іменем взялися ми будувати Український Народній Дім. Тяжкі то були часи! Але при добрій волі й охоті вдалося нам його викінчити. Та в 1933 р. виявилося, що той дім добрий для старшого покоління, але не вистарчає для підростаючої нашої молоді. І взялися ми його розбудовувати. І свого доконали, а як на наші обставини, то все вийшло дуже гарно. Дня 9 червня відбулося торжественне отворення У. Н. Дому. На свято прибуло багато позамісцевих гостей.

Свято відкрив гром. Ю. Гоголь кількома щирими словами. Мейор міста, містер Джан Форджісон, виголосив привітне слово з великим признанням для місцевих Українців, як теж висказав свої симпатії до українського народу і його змагань до свободи.

Потім хор відспівав американський гимн. Головний рек. секретар, Дмитро Галичин, привитав зібраних палкими словами, підносячи доконане діло, як і те, чого може доконати навіть мала, але добре зорганізована й ідейна громада. Потім знято загальну фотографію.

Цілий дім був обведений синьо-жовтою стяжкою. Покликано двоє малих дівчат в українських строях, що прибули з Ню Гейвен, і вони розтяли стяжку, а тоді відчинилися двері і гості ввійшли до обширної галі, прикрашеної американськими й українськими прапорами.

На сцені уставився хор тов. „Бандурист" з Ню Гейвен, Конн., під проводом свого дірігента, п. Н. Кісіля. Хор відспівав дуже удачно вязанку українських пісень.

Молоденька солістка, відома добре Марійка Бурбела, відспівала пісню з таким чуттям, що кождого тронуло за серце, а оплескам не було кінця.

В другій частині виступив з промовою головний рек. секретар У. Н. Союза, п. Дмитро Галичин, і розповів історію У. Н. Союза та вагу його 40-літньої праці. Зокрема звернувся до молоді, взиваючи її піти слідами батьків і стати в ряди найстаршої й найкращої народньої української установи в Америці.

Дальшу програму виконали танцюристи школи В. Авраменка, які виступали під проводом п. А. Гіна з Ню Гейвен. Пригравала орхестра з Ню Брітен, Конн., під проводом п. Івана Котика. Публика з напруженням слідила за поодинокими танками і подивляла красу наших танків та завзяття, з яким наша молодь виконувала ті танки. Виступали старші й цілком молоденькі діти, хлопці й дівчата. А присутні витали всіх оваційно. А „Арканом" то не могла публика натішитися. В „Запорозькім герцю" щиро оплескувано інструктора за його працю.

В третій части хор „Бандурист" знову виконав цілу низку дальших пісень і знову співала п. Маруся Бурбела з питомим її запалом і чуттям, за що їй вручено гарну китицю цвітів.

Концерт закінчено піснею „О Україно, о люба Ненько".

Дорогий гість, мейор міста, ще раз попросив слова й висказав свій подив, що бездержавний український нарід міг задержати свої прекрасні звичаї, свої пісні й танки і таку високу культуру. А далі заявив, що нема ніякого сумніву, що український нарід добється своєї волі й держави.

Так закінчилося наше свято, яке ніколи не вийде з нашої памяти. В святі взяли офіціяльну участь і жертвували такі товариства: бр. св. Арх. Михаїла, від. 350 У. Н. Союза зі Стемфорд, Конн., $10; тов. ім. М. Грушевського, від. 30 У. Р. Союза в Бріджпорт, Конн., $10; тов. Українська Запорозька Січ, від. 67 У. Н. Союза в Ансонії, Конн., $5; тов. Любов, від. 370 У. Н. Союза в Ню Гейвен, Конн., $10; тов. Запорозька Січ, від. 23 У. Н. Союза в Дербі, Конн., $5; тов. Українська Січ, від. 59 У. Н. Союза в Бріджпорт, Конн., $10; бр. св. о. Николая, від. 381 У. Н. Союза в Денбері, Конн., $5.

А далі з гостей: С. Шмігельський $5, Д. Галичин $5, а по $1: В. Калина, Т. Захаревич, М. Шиманський, М. Марущак, Мартишка.

П. Д.

ШІКАГО, ІЛЛ.

Дальші успіхи капітана Барабаша.

Капітан Іван Барабаш знову вийшов переможцем на музичнім конкурсі, в якім взяли участь 23 банди міста Шікага. Виграв першу нагороду з Герисон Гай Скул Бенд", якою управляє. Отсе друга з черги перемога, бо минулого року здобув капітан Барабаш таке саме відзначення. Таксамо вибився капітан Барабаш і з „Нешенел Гай Скул Бенд Контест", який відбувся дня 1-го червня в місті де Мойн, Айова.

Капітан Барабаш є добре відомий українській громаді в Шікаго й не відмовляється ніколи від участи в нашім громадянськім життю.

БОЯВСЯ ПИТИ ВОДУ.

У невеличкому андалюзійському селі Альбуноль жив 86-літній чоловік, який упевняв, що дожив такого віку лише тому, що ніколи не пив води лише вино. І то пив його пристрасно. Той чоловік постановив покінчити з життям, щоби вкінці не мусів таки пити води. І він кинувся з вікна, та під тим вікном стояла величезна кадь вина, 500 літрів. І в тій бочці він згинув.

Ця пригода пригадує князя Кляренса, якого були засудили на смерть. Перед виконанням смертного присуду спитали князя, яке його останне бажання. Він сказав, що просивби, щоби йому не відрубували голови топором, а щоби втопили його в бочці найліпшого вина „малмазії".

Є теж українська пісня Воробкевича про козака Байду, який зі собою носив не зброю, а тисову барилку з вином. Хто з ним тую бочку випив до дна, той був добрим козаком. Він помер, казав поховати себе в бочці та вкинути в Дніпро.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ДАРДАНЕЛЬСЬКЕ ПИТАННЯ ЗНОВ НА ПОЛІТИЧНОМУ ОВИДІ.

(УП) З Істамбулу доносять, що питання укріплення Дарданелів знов починає набирати ваги в світовій політиці. Туреччина домагається ревізії льозанського договору, який був здемілітаризував дарданельську вузину. Кемаль Паша, а з ним і міністер Тевфік-Руджі-Бей є тої думки, що здемілітаризування цієї области притягає до себе ріжних інтернаціональних авантурників. Щоб цього не було, треба все назад укріпити. До того найкраще надається Туреччина, яка вже нині є готова знов обняти сторожу над вільним проїздом Дарданелями всіх кораблів світа.

Дарданельське питання має вже свою історію. Воно було причиною напруження відносин між Росією й Англією. Замкнення Дарданелів означало відрізання Росії від Европи та творило головну ціль московської пропаганди за опанування Візантії. Ще в часі світової війни говорено про те питання. Тепер справа стоїть трошки інакше. Совіти, що живуть по приятельськи з Туреччиною, є також заінтересовані в тому, щоб мати свобідний переїзд Дарданелями на Середземне море. Нічого Совіти не мали би тепер проти укріплення Дарданелів навіть Туреччиною, бо в тому випадку не міг би їх нагло заскочити наскок англійської фльоти на Чорному морю. Світова війна виказала, що здобуття Дарданелів, навіть при помочі найбільших сил, є неможливе. З тихже самих причин висловлюються проти укріплення Дарданелів балканські держави: Болгарія й Румунія. Колиб Туреччина закріпила за собою Дарданелі, то це означалоб перевагу Москви на Чорному морю. Ті держави не мають своєї фльоти. отже були би віддані на ласку й неласку Москви, бо інші фльоти не моглиб їм прийти з допомогою через замкнені Дарданелі. Також Італія занепокоїлась тою справою тому, що вона побирає свої сирівці якраз з України, що тепер під Совітами, і то саме водною дорогою. Загально думають, що Італія тепер найбільше заінтересована тою справою, і тому вже заздалегідь приготовилась до цього випадку, розбудовуючи на одному недалекому до Дарданелів острові сильну базу для фльоти.

Під цю пору це питання ще не знайшло свого відгомону в світовій пресі просто тому, що вона занята іншими справами, неменшої ваги. Це лише питання часу, бож усякому ясно, що коли тут кутик Европи все було, є, і буде зловіщим, бо там перетинаються інтереси Англії й Італії. Який відгук знайде в світі пронозиція Туреччини, а дальше й Москви, трудно сказати в тій справі своєрішуче слово, поперте гарматами й кораблями, недалекий. — **М. С.**

ВІСТИ З СІЧОВОГО БАЗАРУ „СУРМА"

103 АВЕНЮ А, НЮ ЙОРК.

Радіо станія WINS, з котрої відбуваються українські програми Сурми в неділю рано, дістала позволення побільшити силу роздачі. Цікаво знати, чи дістали ліпше нашу програму слухачі з дальших околиць минувшої неділі як досі?

В Ню Йорку, а спеціяльно в околиці десятої улиці на Іст Сайд, була якась перешкода в програмі. Кількох приходили до склепу Сурми з зажаленням, „що це може бути, як грають на стації, то чисто, а як говорять, то тріщить, стріляє, що не можна слухати"? Розуміється, це наумисна перешкода якогось аматора, але це довго не буде, йому вкучиться щонеділі навмисне перешкаджати, подругому ця перешкода дальше не засягнула, як один-два блоки.

Українська селянська музика на радіо має більшу популярність, як найліпша банда або орхестра, яка в нас досі було, вчисляючи і Сокільську орхестру, де грали найліпші українські музиканти, яких було від 17 до 20 на програмі. Видко хто до чого навик. Ми радо такі програми давалиб, які собі бажають, але думаємо зміна робить ліпше враження як на своїх так і на чужих. Хай не думають, що лиш коломийки є у нас. Тому на слідуючу неділю знову будемо мати першорядну орхестру, зложену з яких 25 осіб, під проводом молодого Українця Д. Олексина.

Цікаві завваги, що до продажі книжок по дешевій ціні. Завсіди хто не хотів купити книжки, то нарікав на ціну. Мовляв, українські книжки все дорожчі як інші, тому не йдуть. В Сурмі на спробу до 200 назв книжок, котрі були по ціні від 25 ц. до 2 долярів, виставлено на продаж на гурт по 10 ц., а навіть 12 книжок за доляра. Вже ніхто не може сказати, що українські книжки задорогі, але в склепі можна дістати десять раз скорше доляра дарунку на програму чим доляра за тих 12 книжок, котрих видання стоїть більше.

Ми знали, що всі тексімени слухають програми Сурми в неділю рано, а тепер довідалися, що і сторожі та елевейтермени по великих будинках слухають також програми Сурми, а спеціяльно люблять українську коломийку. Так нам розказував добродій Шкляр, що також є сторожем в Метрополітан Лайф Інсюренс Ко. Його шваґер з Гемілтон, Канада (В. Фенюк, що приїхав до Ню Йорку на вакації, казав, що в Канаді такої гарної програми не чув. А з краю як хто приїде, то каже: „хто хоче почути чисто правдиву українську музику, то хай слухає радія в Америці". В краю вже грають на дутих інструментах, аж затягаються.

З Нюарку пише Ґ. Урсо, що вони там найкраще люблять драматичні програми „Василь і Маруся", як рівнож діточі сценки. Жаль лише, що на драматичні програми, а навіть діточі, треба більше часу посвячувати і такі програми більше коштують. А варта декотрі навіть повторити, тепер стація сильніша, засягне більше людей. Будемо бачити, чи більше будуть писати за програму. (Ог.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ДІТРОЙТ, МІШ.

Збірка на булову У. Н. Дому в Озерянці, повіт Зборів.

Зложили на руки гр. Доскоча в Канаді: Гр. Доскоч $2; по $1: А. Кармелюк, Л. Юречків, Н. Андрейчук; по 50 ц.: Д. Пуколь, П. Білик, К. Сорочинський, К. Баґрій, І. Бартов, П. Турило, Гр. Мостовий, Н. Блаженко, Ф. Романчук, Ю. Пуколь; по 25 ц.: І. Сталений, В. Карнадала, П. Фарина, Д. Голубіцький, І. Дорош, І. Мицан, М. Прихода, М. Марків, Ґ. Андрушків, С. Місюрка, М. Дяків, С. Юрійчук, Д. Метельський, В. Мацала, О. Дорук. Дрібними датками 35 ц. Разом $14.10.

Зложили на руки Н. Сидія: по $1: Н. Сидій, М. Ферлеївський, Д. Подоляк; по 50 ц.: А. Андрушків, П. Ратушний, Д. Лучка, І. Луців, Віндик; по 25 ц.: Донець, К. Радечий, О. Горук, Д. Дзявала, І. Мисачанко, Е. Кучер, Т. Брух. Дрібними датками 65 ц. Разом $7.90.

Зложили на руки В. Дороша в Дітройт, Міш.: В. Дорош $5; В. Холявий $3; по $1: Л. Білик, Е. Ганчерський, о. М. Струтинський; по 50 ц.: Г. Василик, Г. Миськів, І. Мельник, Ю. Цебринський, М. Федюк, М. Іваськів, І. Комас; по 25 ц.: І. Білогривка, С. Колодкевич, П. Войтович, М. Кушнір, Й. Косій, М. Боднар, М. Ковальчук, Д. Галушка, П. Дмитришин, Ф. Голенда, Я. Прихідко, В. Лис, П. Демян, Ів. Шеремета, М. Крук, М. Чемний. Дрібними датками 15 ц. Разом $18.65.

Взиваюся до всіх тих односельчан і з поблизьких сіл, котрі ще не зложили своєї лепти, щоби зложили якнайскорше на руки збіркового Комітету в Канаді або в Америці, або вислали впрост до краю. Дальші жертви будуть проголошені пізніше.

За Збірковий Комітет:
H. Doskoch
40 St. John's Rd. W.
Weston, Ont., Canada.

ЗАПАЛЕННЯ СЛІПОЇ КИШКИ ПІЗНАТИ ПО ОЧАХ.

Румунські лікарі Каплеско та Ґросу знайшли новий та мабуть достовірний спосіб, як пізнавати занедужання на запалення сліпої кишки. Справділи, що коли хто занедужав на сліпу кишку, то майже без вийнятку в такого чоловіка очна споївка забарвлювалася нажовто. Це пояснюється тим, що хорий орган витворює трійливу матерію, яка подражнює печінку до анормального витворювання жовчі. Це важне головно при початках запалення сліпої кишки, коли ще легко йому зарадити.

ЗІ СПОРТУ.

В понеділок відбудеться боротьба в Медісон Сквер Ґарден Бовл на Лонґ Айленд між двома силачами дужання світової слави, Джімі Бравнінґом і Джімі Лондосом. Оба вони є признані чемпіонами, тільки в інших стейтах. На цю боротьбу спортовці звертають також велику увагу, так як звертали увагу на боротьбу Бера з Карнерою, тому, що Джім Бравнінґ є Американець, а Джім Лондос Грек. Боротьбу уладжує Джек Корлей, а дохід з неї піде на молоко для бідних дітей. Цей фонд є під зарядом пані Герст, сподіваються, що на цій боротьбі буде більше число" спортовців ніж на боротьбі Бер-Карнера.

КОМАРІ РОЗНОСЯТЬ СМЕРТЬ У БОЛГАРІЇ.

Західню Болгарію, а вже найбільше околицю міста Тарґну напали хмари дрібних комарів, яких уколення дуже небезпечне. В селі Букан наслідком уколення тих комарів згинули 15 коров і волів і померла одна жінка. Комарі прилетіли з сусідньої югославської вардарської баговини, де вининцили цілі стада худоби, головною буйволів. Комарі ті, ще добре не досліджені природниками, плодяться виключно на Балкані та в південній Мадярщині. Наукова назва того комаря є: Сімілюм Ґолюбаценсіс (від назви міста Ґолуба в Сербії, де колись заподіяв багато шкоди). Боротьба проти тих комарів дуже тяжка, бо вони відпорні на ріжні хемічні отрої. В Румунії той комар, якого Серби звуть „голубачка муціця", а Болгари „зла муха", тому кілька літ винищив яких 30,000 штук худоби, а наслідком його уколення померли теж багато селян.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН.

15.

Переляканий жовнір сказав Тарзанови, що червоний офіцир Карженов тепер знаходиться в свойому штабі. „Веди мене туди! Але памятай, що коли зрадиш мене, або хто побачить мене, то я тебе вб'ю відразу!" — сказав Тарзан.

„Ти допомагав убивати моїх Вазирів та катувати до смерти Васімбу", говорив потиху, але грізно Тарзан. Чорний жовнір трясся з переляку, а ноги під ним угинались. „Він наказав нам це робити", перелякано шепотів вояк.

„Хто наказав це робити?" — домагався Тарзан. „Офіцир, якого називали Микола Петрович", сказав чорний. „Я знайду його", відповів Тарзан. „Але ти помагав убивати моїх людей. Ти також був убийником Вазирів і за це ти заплатиш!"

Після цих слів Тарзан схопив на руки чорного вояка, який допомагав убивати своїх братів та нищити оселю Тарзана. З усією силою Тарзан закрутив над головою напів-живого з переляку чорного й кинув його геть.

Ріжниця.

Моя жінка цілими годинами може говорити про одну й ту саму річ.

— А моя жінка може говорити цілими годинами про ніщо.